

РЕЦЕНЗІЯ на дисертацію

Кисельова Івана Анатолійовича

«Забезпечення фінансової стійкості суб'єктів аграрного бізнесу» подану на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» галузі знань 07 «Управління та адміністрування»

1. Актуальність теми дисертаційного дослідження

Сучасний розвиток аграрного сектору України відбувається за умов високого рівня невизначеності, зумовленого впливом воєнних дій, макроекономічної нестабільності, структурних трансформацій на світових продовольчих ринках, посиленням конкуренції та зростанням фінансових ризиків. З огляду на це, особливого значення набуває проблема забезпечення фінансової стійкості суб'єктів аграрного бізнесу, від якої значною мірою залежить не лише ефективність функціонування окремих господарюючих суб'єктів, а й продовольча безпека держави, стабільність експортного потенціалу та соціально-економічний розвиток сільських територій.

Аграрний сектор є одним із базових секторів національної економіки, який забезпечує значну частину валютних надходжень країни, формує суттєву частку валового внутрішнього продукту та відіграє важливу роль у забезпеченні зайнятості населення. Разом з тим, суб'єкти аграрного бізнесу функціонують у середовищі, яке характеризується сезонністю виробництва, залежністю від природно-кліматичних умов, значними ціновими коливаннями на аграрну продукцію, нестабільністю логістичних ланцюгів та обмеженим доступом до фінансових ресурсів. Воєнний стан значно посилив негативний вплив цих чинників, спричинивши руйнування виробничої інфраструктури, втрату земельних ресурсів, скорочення експортних можливостей та зростання фінансових ризиків.

За таких умов чинні традиційні методи оцінювання фінансової стійкості, що ґрунтуються переважно на аналізі показників ліквідності, платоспроможності та фінансової незалежності, не забезпечують повного уявлення щодо реальної здатності суб'єктів аграрного бізнесу протистояти кризовим явищам, адаптуватися до змін зовнішнього середовища та відновлювати свою діяльність після дестабілізуючих впливів. Саме тому особливої актуальності набуває необхідність розроблення нових теоретико-методичних підходів щодо оцінювання та забезпечення фінансової стійкості, які враховували б не лише статичний фінансовий стан окремого господарюючого суб'єкта, але і його адаптивні, трансформаційні та відновлювальні можливості.

З огляду на зазначене, тема дисертаційного дослідження Кисельова І.А. є актуальною, своєчасною має вагоме наукове і практичне значення для розвитку фінансової науки та вдосконалення системи управління суб'єктами аграрного бізнесу.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційне дослідження проведено відповідно до науково-дослідної теми Уманського національного університету «Концептуальні засади та механізми сталого розвитку України» (номер державної реєстрації 0121U112522).

Тематика дисертації повністю узгоджується із напрямками наукових досліджень кафедри фінансів, банківської справи та страхування та відповідає сучасним тенденціям розвитку фінансової науки. Результати роботи органічно інтегруються в комплекс досліджень, спрямованих на розроблення механізмів забезпечення сталого розвитку аграрного сектору та зміцнення фінансової безпеки суб'єктів господарювання.

3. Обґрунтованість наукових положень, достовірність результатів та структура дисертації

Дисертація характеризується високим рівнем наукової аргументованості та логічною послідовністю викладу матеріалу. Теоретичні положення, висновки та рекомендації базуються на критичному аналізі праць вітчизняних і зарубіжних учених, нормативно-правових актів, статистичних матеріалів, офіційних даних державних установ та результатів власних досліджень автора.

У першому розділі дисертації здійснено комплексне дослідження теоретико-методичних основ фінансової стійкості суб'єктів аграрного бізнесу. Автором систематизовано існуючі підходи щодо трактування сутності фінансової стійкості, проаналізовано еволюцію наукових поглядів щодо її оцінювання та виявлено обмеження традиційних коефіцієнтних методик. Значну увагу приділено концепції організаційної резилієнтності та можливостям її застосування при дослідженні фінансової стійкості суб'єктів аграрного бізнесу. Важливим результатом першого розділу є розроблення методичних засад інтегрального підходу до оцінювання фінансової стійкості.

У другому розділі проведено ґрунтовний емпіричний аналіз фінансової стійкості суб'єктів аграрного бізнесу України. Автором досліджено динаміку фінансових показників, оцінено вплив галузевих ризиків та чинників нестійкості, здійснено ідентифікацію детермінант фінансової стійкості та визначено рівень вразливості досліджуваних суб'єктів господарювання. Особливої уваги заслуговує використання сучасних статистичних та економетричних методів аналізу, що забезпечує належний рівень достовірності отриманих результатів.

Третій розділ присвячено розробленню механізмів забезпечення фінансової стійкості суб'єктів аграрного бізнесу. У ньому запропоновано концептуальні засади формування динамічної моделі фінансової стійкості, обґрунтовано доцільність використання цифрових інструментів фінансового управління та сценарного планування, а також розроблено практичні рекомендації щодо впровадження інноваційного інструментарію забезпечення фінансової стійкості в управлінську практику.

Структура дисертації є логічною та повною. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Побудова дослідження забезпечує послідовне розкриття мети та завдань дисертаційної роботи.

4. Наукова новизна одержаних результатів

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає у розробленні та обґрунтуванні нових теоретико-методичних підходів щодо забезпечення фінансової стійкості суб'єктів аграрного бізнесу.

Найбільш вагомими науковими результатами є запропонований автором методичний підхід до багатовимірної оцінки фінансової стійкості, що базується на інтеграції буферної, адаптивної, трансформаційної та відновлювальної здатності суб'єктів господарювання. На відміну від традиційних підходів, запропонована методика уможливорює оцінку не лише поточного фінансового стану господарюючого суб'єкта, але і його потенціалу щодо протидії кризовим явищам та адаптації до змін зовнішнього середовища.

Наукову цінність має також запропонований інтегральний підхід щодо діагностики фінансової стійкості, який поєднує фінансові та нефінансові індикатори, забезпечуючи виявлення прихованих ризиків та структурних дисбалансів.

Заслужовують на позитивну оцінку удосконалені підходи щодо трактування сутності фінансової стійкості як багатовимірної динамічної характеристики, що враховує здатність суб'єктів аграрного бізнесу до адаптації, трансформації та відновлення за умов кризових впливів.

У цілому наукові результати дисертації є новими, достатньо обґрунтованими та мають важливе значення для подальшого розвитку теорії фінансової стійкості та фінансового менеджменту в аграрному секторі.

5. Практичне значення результатів дослідження

Практична цінність дисертації полягає у розробленні комплексу рекомендацій щодо зміцнення фінансової стійкості суб'єктів аграрного бізнесу в умовах нестабільного економічного середовища.

Запропоновані автором методичні підходи можуть використовуватися керівниками суб'єктів аграрного бізнесу для оцінювання рівня фінансової стійкості, виявлення найбільш вразливих напрямів діяльності та розроблення ефективних антикризових заходів.

Практичного значення набувають рекомендації щодо диверсифікації джерел фінансування, формування фінансових резервів, впровадження систем фінансового контролінгу, цифровізації фінансового управління та застосування механізмів ризик-менеджменту.

Результати дослідження впроваджені у діяльність низки суб'єктів аграрного бізнесу та використовуються в освітньому процесі Уманського національного університету, що підтверджує їхню практичну значущість.

6. Повнота висвітлення результатів та особистий внесок здобувача

Основні результати дисертаційного дослідження достатньо повно висвітлені у наукових публікаціях автора. За темою дисертації опубліковано 15 наукових праць, серед яких 7 статей у фахових наукових виданнях та 8 - матеріали міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій.

Особистий внесок здобувача є беззаперечним і полягає у формуванні теоретичних положень, проведенні аналітичних досліджень, розробленні методичних підходів та практичних рекомендацій щодо забезпечення фінансової стійкості суб'єктів аграрного бізнесу.

7. Академічна доброчесність

Дисертаційна робота виконана з дотриманням принципів академічної доброчесності. Аналіз змісту дисертації свідчить про самостійність проведеного дослідження, коректність використання наукових джерел та належний рівень цитування. Ознак академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації результатів дослідження не виявлено.

8. Зауваження до дисертаційної роботи

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу в цілому, варто висловити окремі зауваження та побажання:

У першому розділі доцільно було б більш детально висвітлити практику застосування концепції резилієнтності в країнах Європейського Союзу та можливості її адаптації до умов функціонування вітчизняних суб'єктів аграрного бізнесу.

У роботі значну увагу приділено оцінці внутрішніх чинників фінансової стійкості, проте вплив механізмів державної фінансової підтримки аграрного сектору міг би бути досліджений більш ґрунтовно.

Певний інтерес викликало б розширення аналізу використання аграрного страхування та біржових інструментів хеджування ризиків як важливих складових забезпечення фінансової стійкості.

Окремі положення щодо цифровізації фінансового управління потребують подальшої конкретизації з урахуванням специфіки малих і середніх суб'єктів аграрного бізнесу.

Водночас зазначені зауваження мають дискусійний та рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

9. Загальний висновок

Дисертація Кисельова Івана Анатолійовича «Забезпечення фінансової стійкості суб'єктів аграрного бізнесу» є завершеним, самостійним, актуальним і науково обґрунтованим дослідженням, у якому вирішено важливе наукове завдання щодо розвитку теоретико-методичних засад та розроблення

практичних рекомендацій щодо забезпечення фінансової стійкості суб'єктів аграрного бізнесу за умов економічної нестабільності та воєнного стану.

За актуальністю, науковою новизною, теоретичним рівнем, практичною значущістю та оформленням дисертація відповідає вимогам вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (із змінами), а її автор — Кисельов Іван Анатолійович — заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» галузі знань 07 «Управління та адміністрування».

Рецензент,

кандидат економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Уманського національного університету

Петро БЕЧКО